

Olympiáda zo slovenského jazyka a literatúry
Ročník 04 – 4. ročník, školský rok 2011/2012
Krajské kolo
Kategória: A
ÚLOHY

PRVÁ ČASŤ – TEST

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka 1

O európskom humanizme

(upravené)

*Všetci, ktorí sa zaoberajú dejinami slovenskej literatúry, dobre vedia, že aj naše územie, ktoré bolo v 16. a 17. storočí súčasťou **uhorského/Uhorského** štátu, zasiahol silný prúd európskeho humanizmu. A všetci dobre vieme aj to, že z radov našich vtedajších vzdelancov vyrástli viaceré pozoruhodné zjavy humanistov – pozoruhodné nielen v **reláciách/reláciach** stredoeurópskych, ale vôbec širšie európskych. Zásluhou starších i novších výskumov sme o nich pomerne dobre informovaní. Faktom je, že sa im v nedávnej minulosti nevenovala dostatočná pozornosť, aj keď sa o mnohých vedelo. Písali výlučne po latinsky a nazeralo sa na nich viac-menej ako na zjavy archeologické, stojace akosi mimo rámca dejín našej národnej literatúry. Ich dielo sa nepodrobilo starostlivej analýze, nekonfrontovalo sa s dielami iných humanistov, nezisťoval sa hĺbkovým rozborom ich špecifický prínos v európskom humanizme. Deje sa tak až v poslednom čase. (...)*

*Mnohí talianski a francúzski humanisti písali taktiež len po latinsky, a predsa majú pevné miesta v histórii národných literatúr. Guillaume Budé má také významné miesto v dejinách francúzskej literatúry ako Pierre de Ronsard. Lorenzo Valla také významné miesto v dejinách talianskej literatúry ako Lodovico Ariosto. Ak sa u nás – pre známe príčiny – nemohol objaviť ani Ronsard, ani Ariosto, je iste **potešiteľné/potešiteľné**, že vznikli aspoň analogické zjavy ako Budé či Valla (aj keď zjavy iste menšieho formátu). O Sambucovi či o Rakovskom súveká Európa dobre vedela. My, pravda, o nich vieme málo.*

*Mojou úlohou nie je zaoberať sa tým či oným naším humanistom, hodnotiť jeho dielo a vnikáť do meandrov jeho myšlienok. Nie som klasický **filológ/fylológ** a nevenujem sa výskumnej práci v oblasti nášho humanizmu. Keďže sa však zaoberám dejinami francúzskej a talianskej literatúry a keďže humanizmus ako taký je románskej proveniencie, ochotne som sa podobral na*

skromnejšiu úlohu. (...) V **cykle/cykluse** prednášok sa bude hovoriť o humanizme a iste nebude na škodu veci, ak si v tejto úvodnej prednáške povieme, aký je vlastne obsah termínu humanizmus, aké špecifické znaky humanizmus nadobudol v jednotlivých častiach Európy (a či ich vôbec nadobudol), aký je vzťah medzi humanizmom ako jednou fázou európskej kultúry a etapami predchádzajúcimi, či skutočne je humanizmus popretím stredovekej kultúry, alebo z nej organicky vyrastá, aký je vzťah medzi humanizmom a tým, čo nazývame renesanciou atď. Čiže: namiesto toho, aby sme tu opakovali veci známe z učebníc a podali encyklopedický obraz humanizmu, hodláme si položiť niekoľko celkom základných otázok a odpovedať na ne vo svetle nových názorov na humanizmus a jeho zmysel v európskej kultúre.

(Jozef Felix)

Ukážka 2

Posledný hit

(úryvok)

Po obede mi Karisma prikázala, aby som sa intenzívne pustil do čítania. Dovolila mi ľahnúť si na gauč a vedľa posadila ochrankára, ktorý dozeral na moju disciplínu. Na úvod mi vybrala siedmy diel galaktickej space opery. Na obálke sa gigantický biely raketoplán plavil v lesklom modrom vesmíre. Spoza kruhových okien sa na mňa usmievali karikatúry mimozemšťanov a jeden nevydarený netvor.

Položil som si odpudivý zväzok pred tvár a tváril som sa, že čítam. V mysli som zvažoval, čo má toto celé, preboha, znamenať. Po pár minútach som zakaždým obrátil stránku, akoby som ju už mal prečítanú. Strážnikovi to bolo ukradnuté, nemal reálnu možnosť kontrolovať ma. V hlave mi prebleskovali myšlienky. Zvažoval som, ako by sa dalo skontaktovať so svetom vonku. Ale nič mi nenapadalo. Mobil, ktorým by som snád' nejako dokázal privolať pomoc, zostal ležať na policičke v mojom bratislavskom dome. Ani som sa v tom príjemnom malom meste nestihol zabývať a už som sa ocitol d'aleko odtiaľ. Niežeby som horlivo spoznával tamojší život, ale trebárs Oslo som v Európe považoval za určite väčšiu dieru.

Koľko dní potrvá, pokým rodičia v Reykjavíku zistia, že sa už akosi pridlho nehlásim? Za tie roky si síce privykli, že som o sebe niekedy pridlho nedal vedieť, ale obával som sa, že tentoraz to môže byť aj celá večnosť. Čo bude s mojím domom a s nezaplatenými účtami?

Myšlienky sa mi v mysli potácali, k ničomu som nedospel. Nemal som pri sebe nikoho, koho by som mohol poprosiť o radu. Pochopil som ďalšiu nevýhodu svojho samotárskeho života. V Bratislave som sa nezblížil so susedmi, ktorí by si všimli moju neprítomnosť. Chýbali mi aj

známi, čo by ihneď zbadali, že so mnou niečo nie je v poriadku. Väznila ma agresívna, ideologická diktátorka a dookola rapovala módne frázy, ktorým som sa doteraz v médiách všemožne vyhýbal. V istom zmysle som obdivoval ľudí, ktorí si dokážu takto zjednodušovať problémy a žijú v ilúzii, že poznajú skutočný stav vecí sveta. Ja by som sa nevedel tak jednoznačne rozhodnúť v oblastiach politiky a ekonomiky, kde každú chvíľu niekto klame. Závidel som im naivnú zaslepenosť a vieru v jednoduchosť riešení, lenže dosiaľ som sa s nimi nemusel konfrontovať.

Pred zrakom sa mi zjavila ochrankárova ruka. Dlhý ukazovák mi rázne poklepal po knihe. V zamyslení som úplne zabudol pravidelne listovať. Ospravedlňoval som sa a vyhováral sa na únavu. Chcel som strážcu upokojiť, lebo ma sledoval pozornejšie, preto som naozaj začal čítať.

S akousi mlčanlivou zúrivosťou som uprel zrak na roztvorenú stránku. Dej románu sa odohrával na palube raketoplánu, ktorý vo vesmíre usilovne mieril záhadným smerom a pohyboval sa bez ohľadu na platné fyzikálne zákony. Drsná akčná scéna bitky medzi členmi posádky ma tak strhla, že som si ani neuvedomil, ako rýchlo som sa dostal na štvrtú kapitolu. Počul som iba ľahký šuchot listov pod prstami.

Zvažoval som, že znova prestanem čítať a budem ďalej uvažovať o svojej situácii. Úkosom som pozrel na ochrankára. Opäť si ma nevšimol. Jasne som si však uvedomil, že ani pri najúmornejšom taktizovaní nedospejem k ničomu. Robiť som nemal čo; mohol som iba čakať. Navyše ma zvedavosť ťahala k tomu, aby som čudný príbeh dočítal až do konca. (...) Po nečakanom zážitku s prvým zväzkom som neodolal a siahol aj po druhom. Už som sa nevzpieral. Nehundral som, neprotestoval. Podriadil som sa nevyhnutnosti a strachu.

(Michal Hvorecký)

Úlohy

1. Podčiarknite v každej zvýraznenej dvojici slov v ukážke 1 správny tvar.
2. Čo bolo podľa ukážky 1 dôvodom nezáujmu literárnej vedy o diela slovenských humanistov?
 - A. Boli súčasťou mnohonárodnej uhorskej kultúry a tá ich skúmala.
 - B. Písali svoje práce nielen v domácom jazyku, ale aj po latinsky.
 - C. Nebolo možné analyzovať ich diela, pretože sa nezachovali.
 - D. Nepísali po slovensky, a tak boli chápaní ako predhistorickí autori.
3. Ktoré z nasledujúcich tvrdení je podľa ukážky 1 **nepravdivé**?
 - A. Francúzski spisovatelia Guillaume Budé a Pierre de Ronsard písali po latinsky.
 - B. Sambucovi sa v minulosti nevenovala dostatočná pozornosť, lebo písal po latinsky.

- C. Budé má pre francúzsku literatúru rovnaký význam ako Ariosto pre taliansku literatúru.
- D. J. Felix prirovnal M. Rakovského k veľkým svetovým humanistom Vallovi a Budému.
4. **Vypíšte z ukážky 1 názov slohového útvaru/žánru, ktorý zároveň daná ukážka predstavuje, a zarad'te tento slohový útvar/žáner k jazykovému štýlu.**
5. **V ktorej z uvedených možností je najlepšie vystihnutá profesia autora textu ukážky 1?**
- A. vedecký pracovník skúmajúci rozdiely v slovenskom a svetovom humanizme
- B. jazykovedec zaoberajúci sa teóriou prekladu z románskych jazykov
- C. literárny vedec venujúci sa dejinám románskych literatúr
- D. spisovateľ píšuci v období slovenského humanizmu
6. **Ktorej z uvedených tém sa podľa ukážky 1 J. Felix nemieni venovať?**
- A. vysvetleniu obsahu termínu humanizmus a jeho znakov
- B. vzťahu medzi humanizmom a predchádzajúcim obdobím
- C. encyklopedickému prehľadu základných diel humanizmu
- D. novým názorom na význam humanizmu v európskej kultúre
7. **Nahrad'te prídavné meno v slovnom spojení *súveká Európa* vhodným synonymom.**
8. **Pomenujte umelecké jazykové prostriedky, ktoré predstavujú podčiarknuté slovné spojenia v ukážke 1.**
9. **Napište termín pre štylistický prostriedok označujúci použitú gramatickú osobu a číslo v ukážke 1.**
10. **Označte logické poradie nasledujúcich viet (1 = jav, 2 = príčina, 3 = následok, 4 = dôsledok).**
- a) Dielo M. Rakovského sa istý čas vnímalo ako zastarané.
- b) Dielo M. Rakovského nepodrobili literárni historici analýze.
- c) M. Rakovský písal svoje diela po latinsky.
- d) M. Rakovský bol humanistický básnik a vzdelanec.
11. **J. Felix pomenúva humanizmus *fázou európskej kultúry*. Napište názov tej fázy kultúry, ktorá jej predchádzala.**

12. Napište, aký je podľa J. Felixa pôvod slova *humanizmus*.

13. Kde sa pravdepodobne ocitol rozprávač z ukážky 2 so svojou väznicou?

- A. v bratislavskom byte
- B. v knižnici v centre Bratislavy
- C. na polícii v Reykjavíku
- D. v jej byte v Oslo

14. Čomu sa rozprávač z ukážky 2 venoval?

- A. Čítaním si krátil čakanie na konečný ortieľ.
- B. Zvažoval, že prestane čítať a bude riešiť svoju situáciu.
- C. Súčasne čítal i uvažoval o svojej situácii.
- D. Tváril sa, že číta, ale dokončoval svoje prípravy na útek.

15. Ako posudzuje rozprávač v ukážke 2 knihu, ktorú mal v rukách?

- A. Mala dej plný fantázie, a preto sa do nej zahĺbil.
- B. Napriek ilustrácii na obálke v deji nič zaujímavé nebolo.
- C. Mala napätie a všetko, čo by mala dobrá kniha mať.
- D. Akčný dej bol príliš komplikovaný na pochopenie.

16. Ako pristupoval k rozprávačovi v ukážke 2 ochrankár?

- A. Bol k nemu hrubý a neustále ho pozorne sledoval.
- B. Dozeral na neho, no nemal reálnu možnosť kontrolovať ho.
- C. Keď sa mu rozprávačova činnosť nepozdávala, rázne konal.
- D. Pozorne ho sledoval, ale nemal dôvod ho napomínať.

17. Vytvorte dve vety. V jednej z nich použite príslovku *vonku* a v druhej príslovku *von*.

.....

18. Určte podľa ukážky 2 žánrovú formu románu, o ktorom rozprávač informuje čitateľa.

- A. sci-fi román
- B. dobrodružný román
- C. fantasy román
- D. detektívny román

19. Vypíšte z ukážky 2 tri slovné spojenia, ktoré podporujú vašu odpoveď z predchádzajúcej úlohy.

20. Zorad'te chronologicky nasledujúce pocity, ktoré prežíval rozprávač v ukážke 2.
znepokojenie, znechutenie, odhodlanie, rezignácia, zaujatie

21. Za nevýhodu svojho samotárskeho života považuje podľa ukážky 2 rozprávač

- A. možnosť častejšieho kontaktu so svojimi rodičmi.
- B. izolovanosť od svojich najbližších susedov.
- C. neschopnosť platiť účty za byt a mobil načas.
- D. nemožnosť konfrontovať sa s inými ľuďmi.

22. Zdôvodnite písanie/nepísanie čiarky v nasledujúcom slovnom spojení.
agresívna, ideologická diktátorka

DRUHÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Čas na vypracovanie: 30 minút

Rozprávačovi z ukážky 2 sa napokon podarí dostať k počítaču. V jeho situácii a v jeho mene **napište mail** (v rozsahu cca 20 viet; slová vo vetách musia obsahovať diakritické znamienka a musia byť napísané gramaticky správne), ktorý sa rozhodne tajne poslať svojim záchrancom.

Využite 5 údajov z ukážky a v maile ich podčiarknite.

TRETIA ČASŤ – ÚSTNA

Čas na vypracovanie: 30 minút

Vyberte si jeden druh románu a **na stretnutí s vydavateľmi kníh pre mládež** ho spropagujte; presvedčte vydavateľov o nevyhnutnosti vydávania práve tohto druhu.

Na prezentáciu svojho príspevku máte čas 5 minút.